

Motyw marności w sztuce i literaturze barokowej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Galeria zdjęć interaktywnych](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Zbigniew Morsztyn, *Żywot – sen i cień*, [w:] *Antologia polskiej poezji metafizycznej epoki baroku*, oprac. K. Mrowcewicz, Warszawa 1993, s. 172–173.
- Źródło: Wacław Potocki, *Pieśń*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. A. Brückner, Kraków 1924, s. 54.
- Źródło: Daniel Naborowski, *Marność*, [w:] *Poeci polscy od średniowiecza do baroku*, oprac. K. Żukowska, Warszawa 1977, s. 345.
- Źródło: Zbigniew Morsztyn, *Rozkosz mała i krótka*, [w:] *Antologia polskiej poezji metafizycznej epoki baroku*, oprac. K. Mrowcewicz, Warszawa 1993, s. 172.
- Źródło: Daniel Naborowski, *Do Anny*, [w:] tegoż, *Poezje*, oprac. J. Dürr-Durski, Warszawa 1961, s. 45.
- Źródło: *Kh 1, 1–11*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Biblia Tysiąclecia*, Poznań 1998.

Motyw marności w sztuce i literaturze barokowej

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Schyłek renesansu jest związany z kryzysem optymizmu i odejściem wiary w istnienie uporządkowanej rzeczywistości. W epoce baroku podważono poczucie ładu i harmonii świata. Człowiek okazał się istotą niedoskonałą, pełną lęków i niepewności. Szczególne miejsce w literaturze i w sztuce XVI i XVII w. zajął motyw marności świata.

Twoje cele

- Omówisz, na czym polega motyw *vanitas*.
- Wyjaśnisz, w jaki sposób barokowi poeci wykorzystywali motyw *vanitas*.
- Wskażesz w utworze środki artystyczne i określisz ich funkcje.
- Wyjaśnisz symboliczne znaczenie przedmiotów ukazywanych na barokowych martwych naturach.

Przeczytaj

Znaczenie *vanitas*

Motyw marności to jeden z najważniejszych motywów barokowych. Twórcy epoki podejmowali refleksję dotyczącą niepokojów egzystencjalnych, podkreślając znikomość człowieka oraz nieuchronność śmierci. Dostrzegali przy tym dwoistość natury ludzkiej, która wynika z wewnętrznego rozdarcia pomiędzy pragnieniami duchowymi a materią ciała. Człowiek z jednej strony dąży do zbawienia, z drugiej zaś jest przywiązany do nietrwałych przyjemności i rozkoszy życia doczesnego. Niezwykła popularność ikonografii *wanitatywnej*, wykorzystującej motyw czaszki i szkieletu, wynikała przede wszystkim z kontrreformacyjnego nawrotu religijności oraz metafizycznych niepokojów ludzi baroku. Miała też związek z rozwojem nauki, a zwłaszcza rozkwitem badań anatomicznych i sekcji zwłok.

Termin *vanitas*, zaczerpnięty z łaciny, oznacza „marność” i odnosi się do twórczości związanej z motywem przemijania. Łączy się go przede wszystkim z malarstwem, a zwłaszcza z barokową *martwą naturą*. Kompozycje wanitatywne ukazują w realistyczny sposób różne, pozornie przypadkowo zestawione przedmioty, które mają określone znaczenia symboliczne i w aluzyjny sposób nawiązują do kruchości i nietrwałości dóbr doczesnych oraz życia człowieka. Martwe natury *vanitas* odnoszą się do kilku aspektów ziemskiego bytowania: ukazują dobra materialne (cenne przedmioty, pieniądze, kosztowności), rozkosze zmysłowe (jedzenie, napoje, fajki, instrumenty muzyczne) oraz dokonania człowieka (w dziedzinie literatury, malarstwa, rzeźby, nauki) oraz atrybuty jego władzy. Wszystkie te obszary działań i zainteresowań ludzkich są przedstawiane jako złudne i pozbawione prawdziwej wartości.

Pieter Gerritsz van Roestraten, *Vanitas*, ok. 1666–1700

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Aby podkreślić ich przemijalność i marność, artyści zestawiają je z przedmiotami pozwalającymi unaocznic destrukcyjne działanie czasu (np. czaszki, zegary, psujące się jedzenie) oraz delikatnymi, kruchymi

Sebastian Stoskopff, *Vanitas*, 1630

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

istotami i ulotnymi zjawiskami (np. muszle, motyle, bańki mydlane). Przedstawienie tych elementów ma charakter moralizatorski i służy obrazowemu ukazaniu refleksji zaczerpniętej z biblijnej Księgi Koheleta: „*vanitas vanitatum, et omnia vanitas*” (łac. „*marność nad marnościami i wszystko marność*”). Księga jest wyrazem stosunku do życia ziemskiego i jego wartości, które są ukazywane jako nieistotne w przeciwieństwie do spraw ducha i skupienia na życiu wiecznym (perspektywa pośmiertna). Biblia przynosi także określony wizerunek człowieka i jego życia – istota

ludzka to robak, proch, cień. Bezwartościowość wszystkiego, co ziemskie, przeciwstawia się doskonałości Boga.

W odniesieniu do epoki baroku motyw marności można łączyć z kilkoma kręgami tematów, wśród których najważniejsze to przemijalność czasu, tajemnica śmierci oraz wyobrażenia związane z marnością ludzkiej egzystencji i świata. Twórcy barokowi przez pryzmat idei marności postrzegali zarówno człowieka i jego kondycję, jak i otaczający świat.

Słownik

alegoria

(gr. *allēgoréo* – mówię w przenośni, obrazowo) – postać, idea lub wydarzenie, które poza dosłownym sensem mają również stałe i umowne znaczenie przenośne, w przeciwieństwie do symbolu, przesłanie alegorii jest zazwyczaj jednoznaczne. Odczytanie znaczenia alegorycznego wymaga wyjścia poza prostą znajomość języka, np. kobieta z wagą i przepaską na oczach jest alegorią sprawiedliwości

dualizm

(łac. *dualis* – podwójny)

1. dwoista natura zjawisk
2. myśl zakładająca współwystępowanie w świecie przeciwstawnych pierwiastków, np. materii i ducha, dobra i zła

martwa natura

kompozycja malarska przedstawiająca przedmioty, niekiedy też rośliny i zwierzęta (np. owady), dobrane ze względów kompozycyjno-estetycznych lub symbolicznych

poezja metafizyczna

nurt refleksyjnej, osobistej liryki baroku, dotyczący najczęściej sfery religijnej, który rozwinął się w Anglii w XVII w.; skupia się na dociekaniu sensu zmienności świata i tragicznej znikomości człowieka; charakterystyczne są dla tej poezji wyszukane środki ekspresji stylistycznej (koncepty, hiperbole, oksymorony, metafory). W Polsce przedstawicielami poezji metafizycznej byli: Mikołaj Sęp-Szarzyński, Daniel Naborowski i Sebastian Grabowiecki

symbol

(gr. *symbolon* – znak rozpoznawczy, wiązać razem) – motyw lub zespół motywów występujących w dziele, który jest znakiem treści głęboko ukrytych, niejasnych i niejednoznacznych; symbol ma za zadanie kierować ku tym treściom myśl czytelnika. Wyrażają go słowa, gesty, obrazy, przedmioty rozpoznawalne tylko dla członków danej kultury i stale się zmieniające. Symbol jest znakiem językowym o wielu znaczeniach. Na przykład kolor czerwony symbolizuje miłość, ale w zależności od kontekstu, w którym występuje – może też oznaczać wstyd, zagrożenie, ogień piekielny

vanitas

(łac. *vanitas* – marność) – motyw marności świata wywodzący się z biblijnej Księgi Koheleta: „*Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*” („Marność nad marnościami i wszystko marność”, Kh 1, 2).

wanitatywny

(łac. *vanitas* – marność) – nawiązujący do ulotności ludzkiego życia, próżności, daremności starań oraz nieuchronności przemijania

Galeria zdjęć interaktywnych

Polecenie 1

Na podstawie multimediu i innych dostępnych źródeł wyjaśnij, jakie znaczenie mogą mieć symbole przedstawiane na martwych naturach *vanitas*:

- słodycze i cukier
- owoce
- motyle
- kwiaty, np. róże, maki
- muszle
- świeca
- zegar
- czaszka
- berło

Polecenie 2

Porównaj realizację motywu *vanitas* w wierszu Zbigniewa Morsztyna *Żywot – sen i cień* oraz w dziełach malarskich przedstawionych w prezentacji. Zapisz wnioski.

((Zbigniew Morsztyn

Żywot – sen i cień

Nie może dniową światłością
żywot ten być nazwany –
noc jest ten żywot, ciemnością
paciepną przyodziany.

Prędszy nad koła słoneczne,
nad mrok nocy ciemniejszy –
gdzie królowie, gdzie waleczne
książęta, gdzie **przedniejszy**
wojsk wodzowie, których lata
dawniejsze pamiętały?

Śpią sen twardy, skoro z świata
te **larwy** poznikały,
tak że więcej nad znikomy
cień po nich nie zostało.

I ty-ć śpisz nieobudzony,
choć ci się, żeś żyw, zdało;
żywot ten kształtem żywota
ledwie może być zwany,
żywot ten śmierci istota,
żywot ze snem zrównany.

Źródło: Zbigniew Morsztyn, *Żywot – sen i cień*, [w:] *Antologia polskiej poezji metafizycznej epoki baroku*, oprac. K. Mrowcewicz, Warszawa 1993, s. 172–173.

Pieter Claesz, *Martwa natura – vanitas*, 1656

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Omów, jakie refleksje o życiu, czasie i człowieku zawarto w podanym fragmencie Księgi Kohelecia. Wyjaśnij, jak można w związku z tym rozumieć wyrażenie „marność nad marnościami”.

“ Kh 1, 1-11

Marność nad marnościami, rzekł Eklezjastes, marność nad marnościami i wszystko marność.

Co więcej ma człowiek ze wszystkiej prace swej, którą się pracuje pod słońcem?

Rodzaj przemija i rodzaj nadchodzi, a ziemia na wieki stoi.

Słońce wschodzi i zachodzi, i wraca się do miejsca swego, i tam znowu wszczedszy krąży przez południe i skłania się ku północy. Przechodząc wszystko wokoło idzie wiatr i nawraca się do okręgów swoich.

Wszystkie rzeki wchodzą do morza, a morze nie wylewa; do miejsca, z którego wyszły rzeki, wracają się, aby znowu ciekły.

Wszystkie rzeczy trudne, nie może ich człowiek wymówić. Nie nasycą się oko widzeniem ani się ucho napełnia słyszeniem.

Cóż jest, co było? Toż, co potem będzie. Cóż jest, co się zstało? Toż, co się zstanie.

Nic nie masz nowego pod słońcem i nie może nikt mówić: Oto to jest nowe, już bowiem uprzedziło w wiekach, które były przed nami.

Nie masz pamięci pierwszych rzeczy; ale ani tych, które potem będą, nie będzie pamiątki u tych, którzy na końcu będą.

Źródło: Kh 1, 1-11, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Biblia Tysiąclecia*, Poznań 1998.

Ćwiczenie 2

Wskaż poprawne informacje na temat motywu *vanitas*.

☐ Motyw *vanitas* występuje tylko w sztukach plastycznych.

☐ Motyw *vanitas* służy wyrażeniu refleksji egzystencjalnych.

☐ Motyw *vanitas* nawiązuje do refleksji zawartych w Biblii.

☐ Motyw *vanitas* to inna nazwa motywu tańca śmierci.

W podanych fragmentach barokowych tekstów wskaż symbole wanitatywne oraz wyjaśnij ich znaczenie.

((Ej, dziateczki!
Jak kwiateczki
Powycina
Was pozrzyna
Śmierć kosą.

Źródło: Józef Baka, *Młodym uwaga*, [w:] tegoż, *Poezje*, oprac. A. Czyż, A. Nawarecki, Warszawa 1986, s. 79.

((Cień z nami w grób, cień wiecznie stróżem naszym w grobie.
Ale próżno wspominać cień naszego wieku
I igrzysko niestałej Fortuny człowieka:
Ten, który z cienia powstał, świat nieogarniony,
Będzie z nami w cień drogi znowu obrócony.

Źródło: Daniel Naborowski, *Cień*, [w:] *Antologia polskiej poezji metafizycznej epoki baroku*, oprac. K. Mrowcewicz, Warszawa 1993, s. 95.

“ I czegoż się tedy, z czego, głupi, pysznisz, człecze?
I stąd cię śmierć do grobu leda w dzień wywlecze, (...)
Inszy się rozpościerać w tym będzie po tobie,
a ty, jakoś był ziemią, ziemią będziesz w grobie.

Źródło: Wacław Potocki, *Człowiek*, [w:] *Antologia polskiej poezji metafizycznej epoki baroku*, oprac. K. Mrowcewicz, Warszawa 1993, s. 161.

“ Popiół szkło; ale i popiół człowiek,
Choćby rozciągnął jak Feniks kto wiek:
Bo i z słonecznych ten ptak promieni
Z popiołu wstaje, w popiół się mieni.

Źródło: Kasper Miaskowski, *Na sklenicę malowaną*, [w:] tegoż, *Zbiór rytmów*, oprac. A. Nowicka-Jeżowa, Warszawa 1995, s. 326.

Ćwiczenie 4

Na obrazie Davida Bailly'ego wskaż symbole wanitatywne i wyjaśnij, dlaczego łączą się z tematyką marności i przemijania.

David Bailly, *Autoportret z symbolami vanitas*, 1651

Źródło: Wikimedia Commons, Commons Wikimedia, domena publiczna.

Określ sytuację liryczną w utworze *Rozkosz mała i krótka* Zbigniewa Morsztyna. W tym celu uzupełnij tabelę.

((Zbigniew Morsztyn

Rozkosz mała i krótka

Powiedz mi, chrześcijaninie,
Co na świecie lepszego
Nad płomień, który w lot ginie,
Nad obłok nietrwalszego?
Co prętszego nad spłynności
Rzek, nad strzały lecące,
Nad baniek wodnych marności,
Nad dymy niszczące?
A wiesz, co to takiego?
– Rozkosz świata marnego

Źródło: Zbigniew Morsztyn, *Rozkosz mała i krótka*, [w:] *Antologia polskiej poezji metafizycznej epoki baroku*, oprac. K. Mrowcewicz, Warszawa 1993, s. 172.

Pytania pomocnicze	Twoja odpowiedź
Kto mówi?	
Do kogo mówi?	
O czym mówi?	
W jaki sposób mówi?	

Z utworu Daniela Naborowskiego *Do Anny* wypisz przykłady wskazanych środków stylistycznych i określ ich funkcje.

((Daniel Naborowski

Do Anny

Z czasem wszystko przemija, z czasem bieżą lata,
Z czasem państw koniec idzie, z czasem tego świata.
Z czasem ustaje dowcip i rozum niszczeje,
Z czasem gładkość, uroda, udatność wiotczeje.
Z czasem kwitnące łąki **krasy** postradają,
Z czasem drzewa zielone z liścia opadają.
Z czasem **burdy** ustają, z czasem krwawe boje,
Z czasem żal i **serdeczne** z czasem niepokoje.
Z czasem noc dniowi, dzień zaś nocy ustępuje,
Czasowi zgoła wszystko na świecie hołduje.
Szczyra miłość ku tobie, Anno, me kochanie,
Wszystkim czasom **na despekt** nigdy nie ustanie.

Źródło: Daniel Naborowski, *Do Anny*, [w:] tegoż, *Poezje*, oprac. J. Dürr-Durski, Warszawa 1961, s. 45.

Środek stylistyczny	Cytat	Funkcja
wyliczenie		
anafora		
animizacja		

Przeczytaj utwór *Marność* Daniela Naborowskiego, a następnie oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń, zaznaczając odpowiednie okna w tabeli.

((Daniel Naborowski

Marność

Świat **hołduje** marności
I wszystkie ziemskie włości;
To na wieki nie minie,
Że marna marność słynie.
Miłujmy i żartujmy,
Żartujmy i miłujmy,
Lecz pobożnie, uczciwie,
A co czyste, właściwie.
Nad wszystko bać się Boga —
Tak **fraszką** śmierć i trwoga.

Źródło: Daniel Naborowski, *Marność*, [w:] *Poeci polscy od średniowiecza do baroku*, oprac. K. Żukowska, Warszawa 1977, s. 345.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Według poety jedyne, co jest stałe na świecie, to przemijanie oraz marność.	☐	☐
Ziemskie marności mogą być według poety źródłem radości człowieka.	☐	☐
Utwór przedstawia negatywną koncepcję świata jako miejsca, w którym człowiek toczy wieczną walkę.	☐	☐

Ćwiczenie 8

Na podstawie utworu *Marność* Daniela Naborowskiego wyjaśnij, jaką postawę powinniśmy przyjąć według poety wobec marności świata ziemskiego.

Przeczytaj *Pieśń* Wacława Potockiego, a następnie wskaż, co według poety jest marnością, a co opiera się przemijaniu. Wyjaśnij, jak twórca uzasadnia swoje poglądy.

((Wacław Potocki

Pieśń

Fraszka ten świat i złoto, Jedwab i perły błoto;
Jako się z ziemię rodzi, Tak zaś pod ziemię wchodzi.
Fraszka rozkosz choć słodka, Bo nie tylko jest krótka,
Ale tysiąc goryczy, Oraz po sobie liczy.
Rzadko bez grzechu bywa, Ten, co jej rad zażywa.
A wytchnieć tych słodkości, Kiedy się w cię zagości
Robak sumienia złego, I gniew Stwórcę twego;
Ciężka jest jego ręka, Kiedy człowieka nęka.
Fraszka sława i próżne, O nie! starania różne...
A kto cnoty nie umie, I w największym rozumie
Głupi, trzeba go ćwiczyć, Bo trzech nie umie zliczyć.
Dobra piękna wymowa, Gdzie cnota kładzie słowa;
Dobry żywot, kto żywie Na tym świecie cnotliwie
I kto się w cnotę robi, Na wieki się ozdobi.

Źródło: Wacław Potocki, *Pieśń*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. A. Brückner, Kraków 1924, s. 54.

Obejrzyj galerię, a następnie wybierz obraz, który twoim zdaniem najlepiej koresponduje z *Pieśnią* Wacława Potockiego. Uzasadnij wybór, formułując dwa argumenty.

Hans Baldung, *Trzy etapy*, 1510

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Motyw marności w sztuce i literaturze barokowej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowników;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- charakteryzuje znaczenie i funkcję motywu *vanitas* w barokowej poezji,
- interpretuje symboliczne znaczenie przedmiotów ukazanych w barokowych martwych naturach,
- wskazuje funkcje środków artystycznego wyrazu w wierszach przytoczonych w e-materiale.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z galerią zdjęć interaktywnych.
2. Poleca także, by wykonali ćwiczenie 1 towarzyszące galerii.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel prosi uczniów, by indywidualnie zapoznali się z blokiem tekstowym e-materiału. Podczas czytania powinni poszukiwać odpowiedzi na pytania: z czego wynikała popularność motywu *vanitas* w baroku? W jakim celu wykorzystywano go w sztuce? Dlaczego zyskał na znaczeniu właśnie w epoce baroku?
Po upływie czasu wyznaczonego na lekturę uczniowie prezentują odpowiedzi na postawione wcześniej pytania, uzupełniają swoje notatki na podstawie wypowiedzi innych osób.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel czyta treść ćwiczenia 1 z sekcji „Sprawdź się”, a uczniowie, we wspólnej dyskusji, udzielają odpowiedzi, posilając się cytataми z Księgi Koheleta.
2. Następnie nauczyciel dzieli uczestników na 3 grupy, w których będą opracowywać ćwiczenia. Każda z nich zaczyna od wykonania ćw. 3 i 4. Następnie każda grupa zajmuje się innymi ćwiczeniami związanymi z interpretacją barokowych wierszy: gr. 1 – ćw. 5, 6, gr. 2 – ćw. 7, 8, gr. 3 – ćw. 9, 10. Po upływie wyznaczonego czasu uczniowie prezentują odpowiedzi swoich grup, pozostali uczestnicy zajęć mogą je uzupełniać. Podsumowaniem tej części lekcji może być pytanie nauczyciela: jakie cechy wspólne znajdujecie w utworach różnych barokowych artystów?
3. Nauczyciel odtwarza przygotowany wcześniej utwór *Vanitas* grupy Hey, a uczniom rozdaje wydrukowane teksty piosenki albo wyświetla tekst na tablicy interaktywnej. Prosi uczniów, by zastanowili się nad następującymi kwestiami: Dlaczego piosenka nosi tytuł *Vanitas*? Czy można w niej znaleźć jakieś nawiązania do barokowych obrazów lub dzieł?

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
2. W rozmowie podsumowującej nauczyciel może zadać następujące pytania: jakie inne toposy nawiązują do przemijania i śmierci (w literaturze, malarstwie, a może także muzyce i filmie)? Powinny się pojawić motywy np. tańca śmierci, *memento mori*. Czy w jakichś epokach były one szczególnie eksponowane? Dlaczego?

Praca domowa:

1. Zastanów się i zanotuj, jaki przedmiot mógłby być symbolem idei *vanitas* we współczesnej sztuce.

Materiały pomocnicze:

- Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Warszawa 1990.
- Danuta Künstler-Langner, *Idea „vanitas”, jej tradycje i toposy w poezji polskiego baroku*, Toruń 1993
- *Vanitas*, Hey, słowa: Katarzyna Nosowska, muzyka: Paweł Krawczyk

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Galeria zdjęć interaktywnych” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.